

Wskaźnik	poziom wskaźnika	punktacja
Wskaźnik udziału aktywów pracujących w aktywach ogółem	0-75	2
	76-80	4
	81-85	6
	86-90	8
	powyżej 90	10
Współczynnik wypłacalności	8-9	2
	10-11	8
	12-15	10
	16-30	6
	powyżej 30	4
Ocena subiektywna wiarygodności rynkowej		od 0 do 12

Suma punktów uzyskanych w wyniku badania wyznacza poziom wskaźnika ryzyka banku (Rb).

Maksymalna liczba punktów możliwa do uzyskania przez analizowany bank wynosi 100, z tego 88 pkt. stanowi punktacja wskaźników ekonomiczno-finansowych i bezpieczeństwa, a 12 pkt. ocena subiektywna stanowiąca element uzupełniający. Ryzyko banku (Rb) maleje wraz ze wzrostem liczby punktów. W przypadku braku danych finansowych przyjmuje się zero punktów dla danego wskaźnika.

Jerzy Świdorski

Literatura

1. Baka W. i inni, *Transformacja bankowości polskiej w latach 1988–1995. Studium monograficzno-porównawcze*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Zarządzanie i Finanse, Warszawa 1997.
2. Fedorowicz Z., *Ryzyko bankowe*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Businessu i Administracji, Warszawa 1996.
3. Rose P.S., *Zarządzanie bankiem komercyjnym*, Związek Banków Polskich, Warszawa 1997.
4. Solarz J.K., *Rozwój systemów bankowych*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Zarządzanie i Finanse, Warszawa 1996.
5. Świdorski J., *Finanse banku komercyjnego*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Zarządzanie i Finanse, wyd. II, Warszawa 1999.
6. *Współczesny bank*, praca zbiorowa pod red. W.L. Jaworskiego, Poltext, Warszawa 1998.

DYWERSYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI BANKÓW

(OMÓWIENIE DYSKUSJI)

Dyweryfikacja oznacza różnicowanie działalności banków. Przekształcając swoją strukturę, rozszerzają one zakres oferowanych usług, wchodzą w nowe pola działalności. Takie urozmaicenie portfela jest szczególnie ważne dla zmniejszania ryzyka bankowego. Dlatego właśnie bliższe spojrzenie na sposoby dywersyfikacji i ich zastosowanie w praktyce jest kwestią szczególnie ważną. Poświęcono jej styczniowe seminarium Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Referaty opisujące dywersyfikację analizowaną w kontekście jej wpływu na bezpieczeństwo finansowe banku przedstawili: **dr Stanisław Flejterski** oraz **dr Jerzy Świdorski**. Następnie w dyskusji głos zabrali: **prof. Władysław Jaworski**, **prof. Władysław Baka**, **prof. Stanisław Kasiewicz**, **dr Jan Tober**, **Tadeusz Żywczyk**, **dr Wojciech Grabowski**.

Pojęcie dywersyfikacji nie jest jednoznaczne. **Dr S. Flejterski** przybliżył w swoim referacie różne jej warianty. Możemy mieć bowiem do czynienia z dywersyfikacją przedmiotową, czyli dokonywaną według rodzajów operacji, oraz z dywersyfikacją rynkową, czyli geograficzną. Banki mogą według nich, albo proponować nowe produkty spokrewnione, a potem także niespokrewnione, z produktem pierwotnym albo też wchodzić ze swoim produktem na nowe rynki. W bankowości na skutek tego mogą powstawać dwa alternatywne modele. Pierwszy – bliski systemowi bankowości uniwersalnej – to rozszerzenie działalności na bazie struktury jednego banku. Drugi zaś zakłada tworzenie odrębnych wyspecjalizowanych podmiotów do obsługi ściśle określonych sfer działalności. Dylemat między modelem zintegrowanym banku, czyli modelem uniwersalnej jednostki, a modelem zdeintegrowanym, czyli modelem grupy bankowej skupiającej wyspecjalizowane jednostki nie jest jednoznacznie rozstrzygnięty. **Prof. W. Baka** zauważył, że ten drugi model można uznać za dywersyfikację kapitałową. Wówczas bowiem bank przez tworzenie nowych podmiotów dokonuje różnicowania inwestycji kapitałowych. **Dr S. Flejterski** zaprezentował w tym kontekście ideę banku elastycznego, czyli jednocześnie wyspecjalizowanego i zdywersyfikowanego. Będzie mógł on efektywnie działać na wielu polach, a w razie potrzeby szybko zmieniać kierunki rozwoju. Różnicowanie lub konsolidacja będą mogły być w nim zastosowane w zależności od czynników zewnętrznych.

W odniesieniu do polskiego systemu należy zauważyć, że niedokapitalizowanie banków staje się barierą dla ewentualnego tworzenia nowych wyspecjalizowanych podmiotów. Istnieją pewne obszary zastrzeżone dla takich specjalistycznych jednostek, na przykład bankowość hipoteczna. Bank uniwersalny, chcąc rozpocząć działalność hipoteczną, musi zatem utworzyć nowy bank, co wiąże się

z poniesieniem znacznych kosztów. Dlatego też rozwiązania tego typu zdecydowanie preferują instytucje najsilniejsze kapitałowo, w tym i banki zagraniczne (**prof. W. Jaworski**).

Dr J. Świdorski wyróżnił w swoim referacie także inne rodzaje dywersyfikacji. Oprócz różnicowania według rodzajów operacji można także stosować dywersyfikację w ujęciu podmiotowym, czyli według klientów lub według terminu zapadalności/wymagalności aktywów/pasywów w ujęciu czasowym. Różnicowany w banku powinien być także jego akcjonariat. Generalnie można zdecydować się na jednego inwestora lub na akcjonariat rozproszony. Silny akcjonariusz strategiczny może jednak realizować interes sprzeczny z interesem samego banku. Dywersyfikacja w tym zakresie powinna zatem sprawić, by akcjonariusze byli w pełni odpowiedzialni za losy banku.

Poziom dywersyfikacji działalności istotnie wpływa na ogólne ryzyko banku. **Dr S. Flejterski** zauważył, że istnieje pewien optymalny poziom dywersyfikacji, po przekroczeniu którego rentowność i wartość przedsiębiorstwa zaczynają spadać. Jednym z elementów, który może wskazywać na zbyt szeroko rozbudowaną ofertę produktową, jest pogorszenie jakości innych usług przy wprowadzaniu nowego produktu. Dzieje się tak z powodu ograniczonych możliwości organizacyjnych lub technologicznych. Dywersyfikacja może mieć zatem sens tylko wtedy, gdy dostarcza usługi bardzo dobrej jakości i gdy nie odbywa się kosztem dotychczas oferowanych produktów (**prof. W. Baka**). Ponadto różnicowanie wpływa bezpośrednio na zyski banku, czyli i na jego wartość. Jeśli zaś przyjąć, że celem funkcjonowania banku jest maksymalizacja jego wartości w długim okresie, to z tego punktu widzenia również istnieje optymalny punkt dywersyfikacji. Po jego przekroczeniu zyski zostają ograniczone, a ekspansja na nowe obszary nieefektywna (**prof. S. Kasiewicz**).

Za całość kontroli bezpieczeństwa funkcjonowania banków odpowiada nadzór bankowy. Korzysta on między innymi z określonych norm ostrożnościowych dotyczących poszczególnych dziedzin bankowych. Niezwykle ważne jest, aby instrumenty stosowane przez organy nadzorcze pozostawały adekwatne do zmieniających się elementów działalności banków. Obecnie instrumenty te nastawione są na badanie jedynie ryzyk cząstkowych, na przykład ryzyka kredytowego lub walutowego. Jednak nie są one w stanie określić całkowitego ryzyka banku. Nie są zatem adekwatne do uniwersalnych banków świadczących szeroki zakres zróżnicowanych usług. Opracowanie kompleksowych miar ryzyka, uwzględniających obecnie badane ryzyka cząstkowe oraz ryzyka słabo dziś rozpoznanych obszarów działalności, jest szczególnie istotne wobec tendencji do uniwersalizacji banków. Ponadto nadzór bankowy powinien bardziej skoncentrować się na ocenie banków pod względem jakości ich systemów kontroli wewnętrznej (**prof. W. Jaworski**).

Konieczność zmniejszania ryzyka działalności banków przez stosowanie dywersyfikacji jest szczególnie istotne wobec doświadczeń wielu państw ostatnio dotkniętych kryzysem. Kłopoty na przykład funduszu hedgingowego LTCM wywołane zostały przez brak dywersyfikacji prowadzonej działalności. Fundusz

ten inwestował na różnych rynkach, ale praktycznie nie różnicował swoich operacji (**dr W. Grabowski**).

Należy jednak zdawać sobie sprawę z wielu trudności, jakie napotykają banki. Z reguły dywersyfikacja wymuszana jest przez otoczenie banku. Na strategię banku wpływają jego klienci, konkurenci, akcjonariusze, a także tradycja danego kraju. Zdarza się jednak też, że oczekiwania – szczególnie klientów banku – nie pozwalają na wycofanie starych i nieefektywnych produktów (**T. Żywczak**).

Dywersyfikacja jest bardzo ważnym elementem strategii działalności banków. Ich funkcją celu jest maksymalizacja wartości rynkowej, która zależy między innymi od zdolności instytucji do generowania zysku, od poziomu bezpieczeństwa działalności, od wyczuwania i wykorzystywania możliwości rozwoju, od zmieniających się uwarunkowań, od dostosowania do potrzeb klientów, także od image banku. We wszystkich tych elementach ważna jest dywersyfikacja (**prof. W. Baka**). Z punktu widzenia Bankowego Funduszu Gwarancyjnego istotne jest ponadto, aby zwracać uwagę nie tylko na dywersyfikację działalności poszczególnych banków, ale także na ryzyko związane ze stopniem dywersyfikacji całego sektora bankowego.

Beata Zdanowicz, Tomasz Obal